

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Ἰωάννης Τριανταφυλλόπουλος ἀπεβίωσε στὶς 23 Μαρτίου 2006 στὴν Ἀθήνα ὕστερα ἀπὸ βασανιστικὴ ἀσθένεια πού τὸν δυσκόλευε στὴν κίνηση τῶν κάτω ἄκρων. Εὐρυτάνας τὴν καταγωγή, γεννήθηκε στὶς 7 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1921 ἀπὸ γονεῖς πού ἀνήκαν κι οἱ δύο στὴν πανεπιστημιακὴ κοινότητα. Ὁ πατέρας του Κωνσταντῖνος ἦταν Καθηγητὴς τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου καὶ Ἀκαδημαϊκὸς καθὼς καὶ πρῶτος εισηγητὴς τῆς Παπυρολογικῆς ἐπιστήμης στὴν Ἑλλάδα. Ἡ μητέρα του Αἰκατερίνη Ἀραβαντινοῦ ἦταν κόρη τοῦ Ἰωάννου καθηγητῆ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου. Τὸ 1966 νυμφεῦτηκε τὴν Ἀγγελικὴ (Λίλη) Κάτρη.

Τὶς πρῶτες βαθμίδες τῆς ἐκπαίδευσης πέρασε στὴν Ἀθήνα, μετὰ τὸ πέρας τῶν ὁποίων, τὸ ἔτος 1939, γράφτηκε στὴν Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρῶτος στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις μὲ τὸν ὑψηλὸ βαθμὸ 38,4 ἀπὸ 40. Ἐξ αἰτίας τῆς ἄριστης αὐτῆς βαθμολογίας τοῦ ἀπονεμήθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ βραβεῖο τῶν "Χρυσῶν Ἐπῶν Ἀδαμάντιος Κοραΐς". Τὸ 1945 ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Νομικῆς Σχολῆς μὲ ἄριστα (99/12). Γιὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτὴ ἔλαβε πάλι ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ βραβεῖο τῶν "Χρυσῶν Ἐπῶν Ἀδαμαντίου Κοραΐη" καὶ ἐπὶ πλέον τοῦ ἀπενεμήθη δημόσιος ἔπαινος κατὰ τὴ συνεδρία τῆς Νομικῆς Σχολῆς.

Χάρη σὲ αὐτὴ τὴν συγκυρία, δηλαδὴ ἀνατρεφόμενος μέσα σὲ περιβάλλον Πανεπιστημιακῶν πού τοῦ εἶχαν ἐξασφαλίσει εὐμάτρια καὶ ἀνώτερη κοινωνικὴ θέση, ὁ Ἰωάννης ἔτυχε ἄριστης ἐκπαιδευτικῆς μόρφωσης πού ἐπέτρεψε γρήγορα νὰ σταδιοδρομήσῃ καὶ αὐτὸς ὡς Πανεπιστημιακός, νὰ γίνῃ μέλος ξένων Ἀκαδημιῶν, πλείστων Ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν, νὰ διδάξῃ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, σὲ πολλὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τοῦ Ἐξωτερικοῦ, νὰ λάβῃ μέρος σὲ διεθνή συνέδρια καὶ νὰ συγγράψῃ πλῆθος ἐργασιῶν συμβάλλοντας ἄριστα στὴν πρόοδο τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε τὸ Ἑλληνικόν, Ρωμαϊκόν καὶ Σύγχρονον Δίκαιο, τὴν Κλασικὴ φιλολογία (Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ), τὴν Ἐπιγραφικὴ (Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ), τὴν Παπυρολογία, τὴ Νομισματολογία, τὰ Χειρόγραφα κ.τ.λ. Παρὰλλήλως ἔγραψε πολλὰς βιβλιοκρισίαις, Ἐγκώμια καὶ Νεκρολογίας.

Συγκεκριμένως, ὁ Τριανταφυλλόπουλος πραγματοποιοῖσε μετα-

πτυχιακές σπουδές στην Χαϊδελβέργη κοντά στον Wolfgang Kunkel με ειδίκευση στην Ίστορία Πηγών και Πολιτεύματος Ρώμης. Παράλληλα παρηκολούθησε μαθήματα κλασικής Φιλολογίας από τον Έλληνοιστή Otto Regenbogen με ειδίκευση στο κείμενο του Θουκυδίδη.

Τό 1952 έτυχε ύποτροφίας από την Academie de Droit International de La Haye και παρακολούθησε θερινά μαθήματα παίρνοντας τό Certificat τής Άκαδημίας.

Τό 1957 αναγορεύθηκε διδάκτωρ τής Νομικής Σχολής (Doctor Iuris Atheniensis) και τό 1960 εκλέχτηκε Ύφηγητής τής ίδιας Σχολής. Τό 1966 έξελέγη έκτακτος Καθηγητής του Έλληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου και τό 1969 Τακτικός Καθηγητής στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο. Κατά τά έτη 1975-8 δίδαξε ως Τακτικός Καθηγητής, Έλληνικό και Ρωμαϊκό Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο τής Βόννης. Τό 1988, με τήν συμπλήρωση του όριου ηλικίας, αποχώρησε από τήν ένεργό δράση και έλαβε τον τίτλο του Όμοτίμου Καθηγητή από τήν Σύγκλητο του Πανεπιστημίου Άθηνών.

Τό 1963, με ύπόδειξη τής Έλληνικής Κυβέρνησης, έλαβε ύποτροφία από τό Deutscher Akademischer Austausch-Dienst (DAAD), μετέβη στο Μόναχο και παρακολούθησε τά φροντιστήρια Ρωμαϊκού Δικαίου από τον Wolfgang Kunkel και Ίστορίας Έλληνικού Δικαίου από τον Kurt Latte (στις έπιγραφές) και τον Erich Gerner (στούς πατύρους)

Ύπηρξε μέλος πολλών έπιστημονικών Έταιρειών και έταίρος σε Δ.Σ., όπως τής Άρχαιολογικής Έταιρείας, Πρόεδρος (και έν συνέχεια Επίτιμος Πρόεδρος) τής Έλληνικής Παπυρολογικής Έταιρείας, Πρόεδρος των Γενικών Άρχείων του Κράτους, και τέλος Έπιστημονικός Σύμβουλος τής Weidmannsche Verlagsbuchhandlung στο Βερολίνο.

Έλαβε μέρος με ανακοινώσεις σε μεγάλα διεθνή Έπιστημονικά Συνέδρια στην Εύρώπη και Άμερική, τά όποία είχαν κεντρικό θέμα έρευνας τήν Ίστορία του Δικαίου, τήν Έλληνική και Λατινική Έπιγραφική, τήν Παπυρολογία, τις Βυζαντινές σπουδές.

Έντυπωσιακό στοιχείο τής πολυμάθειας του Τριανταφυλλόπουλου ήταν ή άριστη γνώση συγχρόνων γλωσσών (Γαλλικής, Άγγλικής, Γερμανικής και Ίταλικής) ως έπίσης άνετη πρόσβαση στην Κλασική Φιλολογία, Έλληνική και Λατινική. Με τήν ίδια ευχέρεια περιερχόταν τά Όμηρικά έπη και τούς λόγους του Κικέρωνος. Γνώριζε

ἐπίσης τὴν φιλολογία τῆς μουσικῆς ὡς ἐξαίρετος πιανίστας καὶ εἰδικῶς ὡς ἐρμηνευτὴς τοῦ Chopin.

Ἡ πολυσχιδῆς αὐτὴ δράση κατέστησε τὸν Τριανταφυλλόπουλο διεθνῶς γνωστὸ ὡς τὸν Καθηγητὴ τῆς εὐρυτάτης μόρφωσης, τὸν ἐρευνητὴ τῆς πρωτότυπης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, τὸν ἀνυπέρβλητο μελετητὴ τῶν Ἀνθρωπιστικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἔδωσε στὸν ἴδιο τὴν δυνατότητα νὰ συγγράψῃ ἀνάλογες ἐργασίες ποὺ πέρασαν στὴν διεθνή βιβλιογραφία.

Δίδαξε γιὰ τρεῖς περίπου δεκαετίες στὴν Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς Πανεπιστημιακῆς του διδασκαλίας ὑπῆρξε δάσκαλος ἀπαιτητικός, αὐστηρός, δύσκολος στίς ἐξετάσεις του, ἀλλὰ πάντοτε δίκαιος. Δὲν τὸν ἐνδιέφερε νὰ γίνεταί ἀρεστός στοὺς φορεῖς τῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος, πρᾶγμα ποὺ θὰ τοῦ ἦταν εὐκολο (ἀλλὰ ὑποπτο), ὥστόσο ἦταν εὐγενῆς καὶ προσηνῆς, καὶ ἀμετακίνητος στίς ἀρχές τοῦ ἥθους καὶ στίς ἀξίες τῆς ἀνθρώπινης μεγαλοσύνης.

Τὸ ἔτος 1984, μὲ τὴν ἴδρυσή τῆς Ἑλληνικῆς Παπυρολογικῆς Ἐταιρείας, ὁ Ἰωάννης Τριανταφυλλόπουλος ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας, στὴν θέση δὲ αὐτὴ παρέμεινε πλέον τῶν δέκα χρόνων, ὅποτε ἀπεχώρησε οἰκιοθελῶς λόγῳ τῆς βεβαρωμένης ἀπὸ τὴν ἡλικία του ὑγείας. Τοῦ ἀπενεμήθη τότε ὁ τίτλος τοῦ Ἐπίτιμου Προέδρου.

Τόσο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Προεδρικῆς θητείας του ὅσο καὶ κατὰ τὴν ὀργάνωσή τοῦ 18ου διεθνοῦς Παπυρολογικοῦ Συνεδρίου στὴν Ἀθήνα (1986), τοῦ ὁποῖου ἦταν Ἀντιπρόεδρος, ἔδειξε ἀπαράμιλλο ἐνθουσιασμὸ καὶ ἐνεργητικότητά γιὰ τὴν πρόοδο τῶν Παπυρολογικῶν σπουδῶν στὴν Ἑλλάδα, ὅπου μέχρι τότε ὑπῆρχε ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων Πανεπιστημιακῶν ἀδιαφορία, ἂν μὴ περιφρόνηση, πρὸς τὴν ἐπιστῆμὴ τῆς Παπυρολογίας, γεγονός ποὺ ὀφειλόταν στὴν ἄγνοια τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν γιὰ τὸν κλάδο αὐτὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιστῆμης. Τὸ κῆρος τοῦ Τριανταφυλλόπουλου καὶ ἡ ἐπιρροή ποὺ ἀσκοῦσε σὲ Πανεπιστημιακοὺς, Πολιτικοὺς, καὶ στὸν εὐρύτερο ἐπιχειρηματικὸ κόσμον, συντέλεσαν στὴν ὀλοένα αὐξανόμενη εὐνοία καὶ συμβολὴ προσώπων πρὸς εὐδόξη τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας. Ἡ ἀμεση ἐπίτευξη ὑπῆρξε ἡ ἐπιτυχῆς διεξαγωγή τοῦ Συνεδρίου, ἡ δίτομη ἀξιολογὴ ἔκδοσις τῶν Πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου, ἡ ἀγορὰ πολύτιμων παπύρων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ ἔκδοσις μέρους αὐτῶν, ἡ συμμετοχὴ μελῶν τῆς

Ἐταιρείας σέ διεθνή Συνέδρια, ἡ πρόσκληση προσώπων διεθνoῦς κύρους γιά διαλέξεις στήν Ἑλλάδα κ.τ.λ. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Ἰωάννης Τριανταφυλλόπουλος ὑπῆρξε ἐχέγγυον γιά τὴν Ἑλληνικὴ Παπυρολογικὴ Ἐταιρεία, τὰ μέλη τῆς ὁποίας αἰσθάνονται τώρα μὲ τὸν θάνατό του τὸ δυσεκπλήρωτο τῆς παρουσίας του.

Ὁ Ἰωάννης Τριανταφυλλόπουλος ὑπῆρξε ὀξυδερχῆς καὶ δίκαιος κριτῆς προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἴσως κάποτε ἦταν αὐστηρὸς, ὡστόσο ποτὲ δὲν ξεπέρασε τὰ ὅρια τῆς δικαιοσύνης – αὐτὸς ἄλλωστε ἦταν ὑπηρετῆς τοῦ Δικαίου. Ἐνθερμος καὶ σταθερὸς ἱεραπόστολος τῆς ἀλήθειας γινόταν κάποτε δυσάρεστος σὲ πρόσωπα ἀνίκανα νὰ δεχθοῦν μιὰ καλοπροαίρετη κριτικὴ. Ἀντὶ μάλιστα νὰ διορθώσουν τὶς παρουσιαζόμενες στὴν κριτικὴ του ἀδυναμίες τους, μετέρχονταν μέθοδο ἀνορθόδοξη, διαστροφῆς τῶν πραγμάτων καὶ παραπληροφόρησης τοῦ κοινοῦ. Ὁ Τριανταφυλλόπουλος ὁμως ἦταν ἀγέρωχος μπροστὰ σὲ τέτοιες μικρόψυχες ἀντιδράσεις.

Ἀνεξαρτήτως ὡστόσο ἀπὸ τὰ μεμονωμένα αὐτὰ περιστατικὰ ἡ εἰκόνα τοῦ Τριανταφυλλόπουλου ἦταν αὐτὴ τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονα, τοῦ καλοῦ συνεργάτη, τοῦ ἀνιδιοτελοῦς εὐεργέτη, ὁ ὁποῖος στὸ πέρασμα τῆς πανεπιστημιακῆς του σταδιοδρομίας βοήθησε οὐσιαστικῶς νέους ἐπιστήμονες στὴν ἀνέλιξή τους καὶ στὴν τακτοποίηση τῶν ἐπαγγελματικῶν τους ἐπιδιώξεων, ἐνῶ παραλλήλως ὁ ἴδιος παρέμεινε σταθερὸς στυλοβάτης στὰ διακυμαινόμενα δρώμενα στὸν πανεπιστημιακὸ χῶρο.

Παραλλήλως μὲ τὰ πανεπιστημιακὰ του μαθήματα, τὶς ἐνασχολήσεις του μὲ τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς του, τὴν εὐκρινῆ παρουσία του στὸ διεθνὲς προσκήνιο τῆς Ἐπιστήμης ποῦ θεράπευε, ἀφιέρωνε πολὺτιμο γι' αὐτὸν χρόνο στὶς διοικητικὲς ἐνασχολήσεις καὶ ἐπιβαλλόμενες ἀπὸ τὸν Νόμο ἐξεταστικὲς ἐπιτροπές, ὅπου διακρινόταν γιά τὴν πάντοτε συνετὴ, εἰλικρινῆ καὶ δίκαιη κρίση του, γεγονὸς ποῦ προκάλεσε κάποτε δυσἀρέσκεια ἐκ μέρους τῶν κρινομένων γιά τὴν αὐστηρή, ἀλλὰ ὀρθὴ στάση του.

Ἡ προσφορά του στὴν Ἐπιστῆμη καὶ στὴν κοινωνία ἦταν πολυλαπλάσια τῶν ἀγαθῶν ποῦ δέχθηκε. Βοήθησε καὶ εὐεργέτησε πολλούς, καὶ πολλοὶ τὸν θυμοῦνται γι' αὐτὸ – κάποιοι ὁμως προσπάθησαν νὰ τὸν ξεχάσουν, ἀνθρώπινη μικροψυχία. Ὡστόσο αὐτὸς στάθηκε σὲ ὄλη του τὴν ζωὴ ἀκέραιος, ἄδολος, ἀνθρωπιστής. Πολυ-

σχιδής στίς προσωπικές του πνευματικές αναζητήσεις, ήταν ευχάριστος, πνευματώδης με αλάνθαστη κριτική σκέψη και όξυνια γύρω από ποικίλα θέματα της κοινωνικής πραγματικότητας.

Ὁ Τριανταφυλλόπουλος πέρασε τὴν ζωὴ του βασιζόμενος στὴν ἀρχὴ ὅτι ἡ γνώση τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς, ἀποτελεῖ εὐτυχία τῆς ζωῆς διατεινόμενος ὅτι *nullus dies sine Graecis, nullus dies sine Latinis*. Ὡς ἐκ τούτου ἦταν ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας διαλαλώντας πῶς, ἂν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες εἶχαν δεχθῆ τὴν κλασικὴ καὶ οὐμανιστικὴ παιδεία, θὰ εἶχαν ἀποσοβηθῆ πολλὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ κλασικὴ παιδεία διδάσκει πῶς ὁ πόλεμος εἶναι βίαιος διδάσκαλος, ἐνῶ ὁ νόμος εἶναι ὁ τιμωρὸς τῆς βίας. Κατὰ συνέπεια ἡ φιλανθρωπία, ὁ οἰκτιρμός, ἡ συγγνώμη εἶναι προτιμότερα ἀπὸ τὴν ὀλοσχερῆ ἐξολόθρευση τοῦ ἀντιπάλου, ποὺ τὸν φέρνει στὴν ἀπελπιστικὴ κατάσταση νὰ δεχθῆ πῶς ὑπάρχει *una salus victis nullan sperare salutem*. Ἀπόρροια τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας ἦταν γιὰ τὸν Τριανταφυλλόπουλο νὰ γίνῃ, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, συνειδητὸς ἀντιπολεμικός, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὑμνωδὸς τῆς δύναμης καὶ ἀναγκαιότητας τοῦ Νόμου, ποὺ συνοψίζεται στὴν ρῆση τῶν σοφιστῶν τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.: *Νόμος πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων*.

Στὰ τελευταῖα λόγια ποὺ εἶπε ἀντιφωνῶντας τοὺς ὀμιλητὲς ποὺ μίλησαν γι' αὐτὸν στὴν τελετὴ ποὺ ὀργάνωσε τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν γιὰ νὰ ἐπιδοθῆ στὸν Τριανταφυλλόπουλο ὁ τιμητικὸς τόμος ὑποκρύπτεται ἡ διάθεσή του νὰ ἀσπασθῆ τὴν φιλοσοφικὴ θεωρία τοῦ ἀγνωστικισμοῦ: *Ἄλλ' ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ὑμῖν μὲν βιωσόμενοις, ἐμοὶ δὲ μεταβησομένῳ ἄγνωστον ποῖ*.

Γιὰ μᾶς παραμένει ὁ ἄνθρωπος ὁ φιλότιμος στὴν ἐργασία του καὶ ὁ μεγαλόψυχος στὴν συμπεριφορὰ του. Πάντα ζωντανὸς στὴν σκέψη μας καὶ στὴν καρδιά μας, ἀτέρμων ἡ μνήμη μας γι' αὐτὸν θὰ εἶναι.

Βασίλειος Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Ἴονίου Πανεπιστημίου

(τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

καὶ Ἑλληνικῆς Πατυρολογίας)

στὸ Τμῆμα Ἀρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας

Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Πατυρολογικῆς Ἐταιρείας